

1974-01-01

ขั้นตอนการสัมมนา: ปัญหาเรื่องราคาข้าว

สมเกียรติ อ่อนวิมล

Follow this and additional works at: <https://digital.car.chula.ac.th/cujss>

Part of the [Social and Behavioral Sciences Commons](#)

Recommended Citation

อ่อนวิมล, สมเกียรติ (1974) "ขั้นตอนการสัมมนา: ปัญหาเรื่องราคาข้าว," *Journal of Social Sciences*: Vol. 11: Iss. 2, Article 7.

Available at: <https://digital.car.chula.ac.th/cujss/vol11/iss2/7>

This Article is brought to you for free and open access by the Chulalongkorn Journal Online (CUJO) at Chula Digital Collections. It has been accepted for inclusion in Journal of Social Sciences by an authorized editor of Chula Digital Collections. For more information, please contact ChulaDC@car.chula.ac.th.

บันทึกการสัมมนา: ปัญหาเรื่องราคาข้าว

สมเกียรติ อ่อนวิมล

ปัญหาของชาวนากับการค้าข้าวของไทย นับเป็นปัญหาที่เรื้อรังมาเป็นเวลานาน และไม่เคยได้รับการแก้ไขอย่างจริงจัง ทั้ง ๆ ที่ชาวนาคือบุคคลกลุ่มใหญ่ที่สุดของประเทศ และเป็นผู้ผลิตข้าวอันเป็นอาหารหลัก และสินค้าออกที่สำคัญที่สุดของชาติ ระบบธุรกิจการค้าข้าวที่เป็นอยู่ในปัจจุบันจึงเป็นที่วิจารณ์กันว่าจะมีผลประโยชน์ และความเป็นธรรมกับทุกฝ่ายที่มีส่วนร่วมหรือไม่อย่างไร นับตั้งแต่ผู้ผลิตคือชาวนา พ่อค้าคนกลาง ผู้บริโภค รัฐบาล ตลอดจนพ่อค้าข้าวส่งออกทั้งหลาย

โดยเหตุที่มีข้อสังเกตดังที่ ดร. ระวี ภาวิไล ผู้เป็น ประธาน ในการจัดการสัมมนา ได้กล่าวไว้ว่า "ชาวนาผู้เป็นจักรกลสำคัญในการผลิตข้าวไม่ได้รับผลประโยชน์ตอบแทนพอสมควร และมัก เป็น เบ้าของการ เฮอร์ค เหาเปรียบ ใน

สังคม" การสัมมนาครั้งนี้จึงได้มีขึ้นเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ และหาช่องทางในการแก้ปัญหาระบบข้าวในโอกาสต่อไป

ในการสัมมนาครั้งนี้มีผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้แทนจากหน่วยงานหลายฝ่ายเข้าร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างกว้างขวาง รวมทั้งนักวิชาการ ผู้แทนรัฐบาล จากกระทรวง ทบวงกรม ที่เกี่ยวข้อง ผู้แทนจากธนาคาร กลุ่มชาวนา พ่อค้าข้าว ตลอดจนสมาชิกสภานิติบัญญัติ และผู้แทนของกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ

เพื่อความสะดวกในการพิจารณา ปัญหาเกี่ยวกับราคาข้าว จึงได้แบ่งหัวข้อในการสัมมนาเป็นสามหัวข้อด้วยกัน คือ

๑. นโยบายของรัฐบาล เกี่ยวกับราคา

ข้าว

- บันทึกจากการสัมมนาเรื่อง "ปัญหาเรื่องราคาข้าว"
- จัดโดย
- ๑. สหภาพเพื่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน
 - ๒. สมาคมสังคมนศาสตร์แห่งประเทศไทย
 - ๓. โครงการตำราสังคมนศาสตร์ และมนุษยศาสตร์
- ในสมาคมสังคมนศาสตร์แห่งประเทศไทย วันที่ ๒๑-๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๑
๕. ศูนย์ตำวนิเทศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๒. การกระจายรายได้ระหว่างเมืองและชนบท และ

๓. ปัญหาเรื่องการค้าข้าว

นโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับราคาข้าว

นายสุธี นาทวรทัต อธิบดีกรมการค้าต่างประเทศให้ความเห็นเกี่ยวกับทัศนคติของรัฐบาลในการพิจารณาปัญหาเรื่อง ราคาข้าว ไว้ว่า รัฐบาล ควร จะต้อง คำนึงถึงผลประโยชน์ ของบุคคล ๔ กลุ่ม ตามลำดับความสำคัญคือ ๑. ชาวนาผู้ผลิตข้าว ๒. ประชาชนผู้บริโภค ๓. พ่อค้าคนกลาง อันประกอบไปด้วยเจ้าของโรงสี พ่อค้าขายส่งและปลัก และพ่อค้าส่งออก และ ๔. ผู้ซื้อข้าวไทยในต่างประเทศ

ในเรื่องของราคาข้าวนี้ บุคคลแต่ละกลุ่มคงกล่าว ย่อมจะต้องพยายามรักษาผลประโยชน์ของตน และในบางครั้งก็จะเกิดผลประโยชน์ขัดกันกับกลุ่มอื่นด้วย ในขณะที่ชาวนาต้องการขายข้าวในราคาสูง ผู้บริโภคก็ต้องการซื้อข้าวในราคาต่ำ พ่อค้าคนกลางก็ต้องการที่จะซื้อข้าวในราคาถูก และขายต่อในราคาแพงเช่นกัน หรือแม้แต่ชาวนาเอง ซึ่งเป็นทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภค ในเวลาเดียวกันก็ยังคงต้องมีผลประโยชน์ขัดกันในตัวเอง เมื่อต้องการขายข้าวเปลือกในราคาสูง และซื้อข้าว

สารในราคาต่ำ ในการพิจารณาเรื่องราคาข้าวนี้หลายฝ่ายก็มีความต้องการ จะให้ความเป็นธรรมกับชาวนา โดยให้ข้าวเปลือกมีราคาสูงขึ้นสมกับแรงงานอันเหน็ดเหนื่อยของชาวนา แต่อย่างไรก็ตาม ก็ควรจะได้มีการประนีประนอมกันในกลุ่มผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ ดังได้กล่าวมาแล้ว

แม้ว่า รัฐบาล จะ เห็นผลประโยชน์ ของชาวนาเป็นอันดับแรกก็ตาม แต่หากว่ารัฐบาลกำหนดราคาข้าวให้สูงเพื่อชาวนาแต่ฝ่ายเดียว ก็ย่อมจะก่อให้เกิดผลกระทบกระเทือนถึงผู้บริโภค พ่อค้าภายในประเทศ และตลาดต่างประเทศด้วยการที่มีการเรียกร้องให้มีการประนีประนอมกันทุกฝ่ายนี้ เพราะอธิบดีกรมการค้าต่างประเทศและบุคคลหลายฝ่ายยอมรับว่า รัฐบาลเองยังไม่มีความสามารถในการทำ การค้าข้าวด้วยตนเอง โดยตรงได้ เพราะมีปัญหारे่องการขาดกำลังคน ผู้มีความรู้ความสามารถในการค้าข้าว ขาดเงินทุนและวัสดุอุปกรณ์สำคัญ เช่นยั้งฉางเพื่อการเก็บรักษาข้าว จึงเป็นการเสียหายมากกว่าถ้าจะให้รัฐเป็นผู้ทำการข้าวเองโดยตรง แทนที่จะให้เอกชน ซึ่งมีประสบการณ์ มีเงินทุน และวัสดุอุปกรณ์อยู่แล้วอย่างพร้อมมูล เป็นผู้ทำการค้าเอง ดังตัวอย่างในปี พ.ศ. ๒๕๑๕ ซึ่งรัฐบาลขาดทุนถึงกว่า ๑๐๐ ล้านบาท ในการรับซื้อข้าวจากชาวนาประมาณ ๔๐๐,๐๐๐ เกวียน

แต่ในเมื่อผลประโยชน์ของชาวนาเป็นสิ่งที่ทุกคนเห็นว่า ควรได้รับการพิจารณาเป็นอันดับแรก จึงเห็นว่าควรจะมีการช่วยพยุงราคาข้าวเปลือกให้สูงขึ้น เพื่อยกฐานะและระดับการครองชีพ ของชาวนา ให้ดีขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ปัจจุบัน นายถาวร มิตรเปรียญ ชาวนาจากจังหวัดสตูล ได้ร้องเรียนในที่ประชุมให้เห็นถึงความไม่เป็นธรรมต่อชาวนาว่า รายได้ของชาวนาที่ได้จากผลผลิตในขั้นหนึ่ง ๆ น้อยกว่ารายได้ของพ่อค้าข้าว ซึ่งขายข้าวในปริมาณเท่า ๆ กันในเวลาไม่ถึงปีมากมายนัก

บทบาทของรัฐเกี่ยวกับเรื่องราคาข้าวในปัจจุบันนี้ จึงน่าจะเป็นอย่างที่ว่า นายสุธี นวทรรค์ กล่าวว่า ควรจะจำกัดเรื่องการช่วยพยุงราคาข้าวมิให้ตกต่ำโดยการรับซื้อข้าว จากพ่อค้าคนกลาง และช่วยประกันราคาข้าวขั้นต่ำโดยการซื้อข้าวจากชาวนาโดยตรง ซึ่งก็ได้หมายความว่า รัฐเข้าทำการค้าข้าวโดยตรง แต่อย่างไร นอกจากนั้นแล้วรัฐก็ควรเป็นตัวกลางทำหน้าที่จัดการเกี่ยวกับเรื่อง ภาษี บังคับต่าง ๆ ในการค้าข้าวทั้งภายใน และการส่งออกนอกประเทศ เป็นต้นว่า กำหนดคุณสมบัติของตู้ข้าวและเงื่อนไขอื่น ๆ ควบคุมปริมาณส่งออกให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม กำหนดอัตราพรีเมียมข้าว เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการ

กำหนดปริมาณส่งออกที่เหมาะสม กำหนดอัตราข้าวสำรอง และเงื่อนไขอื่น ๆ เกี่ยวกับการส่งออก ซึ่งจะมีผลทางอ้อมในการช่วยรักษาระดับราคาข้าวภายในประเทศด้วย เช่น การกำหนดราคาส่งออก กำหนดระยะเวลาในการส่งออก และกำหนดวิธีการชำระเงินในการส่งออก เป็นต้น

ในเมื่อราคาข้าวที่สูงขึ้นเพื่อผลประโยชน์ของชาวนาเป็นจุดประสงค์ที่ผู้ร่วมสัมมนาทุกฝ่ายต้องการ และในขณะเดียวกันก็ยังคงความคิดที่จะไม่ต้องการให้รัฐเข้าทำการค้าข้าวเองโดยตรงอยู่ จึงนับเป็นเรื่องที่น่าหนักใจอยู่มาก ถ้าหากจะหากรรมวิธีขึ้นราคาข้าวให้สูงตามความต้องการของชาวนา และจะให้เป็นที่ยินยอมของฝ่ายอื่นที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจการค้า และการบริโภคข้าว

สำหรับปัญหาปลีกย่อยอื่น ๆ ที่ทำให้ชาวนาขายข้าวไม่ได้ราคา ก็มีที่เกิดจากชาวนาเองโดยตรงด้วย เช่น เรื่องที่ ดร. ไพรัช กฤษณมัย จาก สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ได้กล่าวถึงเช่น ชาวนาที่อยู่ในที่มีการคมนาคมไม่สะดวก ก็ย่อมจะต้องขายข้าวในราคาต่ำกว่า ราคาข้าว ในที่มีการคมนาคมสะดวกกว่า ชาวนาที่ยากจนมีหนี้สิน และ

ต้องเข้าที่นั่นทำก็จะต้อง ได้รับผลประโยชน์น้อยลงไปกว่าที่ควรอีก ปัญหาความไม่เท่ากันเหล่านี้แหล่มพ่อค้า การขาดความเชี่ยวชาญในการคุณภาพของข้าว การขาดข่าวสารเกี่ยวกับราคาข้าวในตลาด ปัญหาการลงทุนสูง อันเนื่องมาจากการชลประทานไม่ทั่วถึง ราคาปุ๋ยสูง การขาดยุ้งฉาง ตลอดจนปัญหาสหกรณ์ซึ่งชาวนามักประสบความล้มเหลวตลอดมา ฯลฯ ปัญหาเหล่านี้แม้จะเป็นปัญหาปลีกย่อย แต่เมื่อรวมกันเข้าแล้วก็นับว่ามี ความสำคัญอยู่ ไม่น้อย

นายเคียง กงแก้ว ชาวนาจากจังหวัดสตูล ได้ให้ข้อคิดว่า ชาวนาเป็นฝ่ายเสียเปรียบพ่อค้าอยู่ตลอดเวลา การขายข้าวเปลือกก็ต้องขายที่คั่นทาง คือขายให้กับพ่อค้าคนกลาง โดยที่ราคาข้าวที่แท้จริงอยู่ที่ปลายทางคือ ตลาดผู้บริโภค ในขณะที่เดียวกัน การซื้อปุ๋ยในราคาสูง เช่นในปัจจุบัน ชาวนากลับต้องซื้อจากปลายทางคือ จากพ่อค้าคนกลาง แทนที่จะมีโอกาสได้ซื้อจาก คั่นทางคือผู้ผลิตปุ๋ยโดยตรง

นายเคียง กงแก้ว ได้ถามแทนชาวนาทั้งหลายว่า ทำอย่างไรจึงจะให้ชาวนาขายข้าวได้เอง โดยไม่มีพ่อค้าคนกลาง ทำอย่างไรจึงจะซื้อปุ๋ยได้เองในราคาถูก และจ้างรถไถในราคาถูก ซึ่งถ้าปัญหาเหล่านี้ได้รับการแก้ไขแล้ว ความทุกข์ยากของชาวนาคงจะได้รับการปลดปล่อยลงไปมาก

ในการที่จะช่วยแก้ปัญหาบางส่วนที่ว่านี้ นายกำจาย เอี่ยมสุรีย์ นายกษมาคมพ่อค้าข้าวส่งออกแห่งประเทศไทยเสนอว่า ชาวนาควรจะต้องพยายามค้าข้าวเสียเอง มีโรงสีของตนเอง ซึ่งการตั้งโรงสี ขนาดย่อม เชื่อว่าจะ ใช้เงินทุนเพียงประมาณ ๑๖,๐๐๐-๓๗,๐๐๐ บาทเท่านั้น แทนที่จะต้องเป็นฝ่ายเสียเปรียบ โรงสีของพ่อค้าคนกลางที่มีอยู่ทั่วประเทศถึง ๓๐,๐๐๐ โรง

แต่ในการที่จะทำเช่นนั้นได้ ชาวนาจากจังหวัดสตูลเห็นว่าควรที่จะให้ชาวนาได้รวมตัวเป็นกลุ่มเกษตรกร หรือสหกรณ์ชาวนาเพื่อจัดการดูแลผลประโยชน์ของชาวนาเองทุกอย่าง และการที่จะให้สหกรณ์ที่ว่านี้ มีประสิทธิภาพเต็มที่ ไม่ล้มเหลวเหมือนอย่างที่ผ่านมา นั้น เป็นสิ่งที่ทำได้ไม่ยากนัก เพราะสหกรณ์อย่างนี้ ชาวนาจังหวัดสตูลเสนอมานี้ จะต้องเป็นของชาวนาเองโดยแท้จริง มิใช่ให้คนของรัฐเข้าไปจัดการเสียเองเช่นที่เคยเป็นมา รัฐควรเป็นเพียงผู้ให้แนวทางและความรู้แต่อย่างเดียว

การกระจายรายได้ระหว่างเมืองกับชาวนา

ได้มีความพยายามที่จะอภิปราย และถกเถียงกันอย่างมากว่า หากราคาข้าวสูงขึ้นแล้ว

จะมีผลช่วยเพิ่มรายได้ หรือกระจายรายได้ไปสู่ชนวนาส่วนใหญ่ หรือไม่เพียงใด

สังคมชาวนาไทยในปัจจุบัน รายได้ของชาวไร่ ชาวนายังคงต่ำ กว่ารายได้ ของชน ส่วนน้อยในเมืองมากนัก ทั้ง ๆ ที่เศรษฐกิจของชาติขึ้นอยู่กับข้าวของชาวชนบทเป็นสำคัญ ด้วยเหตุนี้ความไม่ยุติธรรมในสังคม จึงเกิดขึ้นจากการที่เกิดมีความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ระหว่างชาวเมืองกับชาวชนบทมากขึ้น จากสถิติที่ ดร. อุกุม เกิดพิบูลย์ จากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ยกมากล่าวว่า ในปี ๒๕๐๔ คนในเมืองมีรายได้ โดยเฉลี่ยปีละ ๑๑,๑๔๑ บาท ต่อครัวเรือน ในขณะที่ในชนบทมีรายได้เพียง ๔,๘๒๐ บาทต่อครัวเรือน ต่อมาในปี ๒๕๑๕ รายได้ของครอบครัวในเมืองเพิ่มขึ้นเป็นประมาณ ๒๐,๐๐๐ บาทเศษ และในชนบทเพิ่มขึ้นเพียง ๘,๘๐๐ บาท

หรือแม้แต่ในหมู่คนชนบทก็มีความเหลื่อมล้ำในรายได้ระหว่างกันเองอยู่มากกว่าในหมู่คนในเมือง ในปี ๒๕๐๖ ประมาณ ๕% ของคนชนบทเป็นคนรวย และมีรายได้ถึง ๒๐% ของรายได้ในชนบททั้งหมด ส่วนคนในเมืองที่เป็นคนรวยมีรายได้รวมกันแล้วเพียง ๑๒% ของรายได้ในเมืองทั้งหมด

การที่เกิดความเหลื่อมล้ำอย่างมากในการกระจายรายได้ในหมู่ชาวชนบทนี้ ดร. อัมมาร์ สยามวาลา จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กล่าวว่า ชาวนาปัจจุบัน โดยเฉพาะส่วนใหญ่ในภาคกลาง ไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง จึงต้องแบ่งรายได้หรือ ผลิต ผลส่วนหนึ่ง ให้กับ คนรวยหรือนายทุนในชนบท หรือแม้ว่าจะมีที่ดินเป็นของตนเองก็มีอยู่เป็นปริมาณน้อย จนไม่สามารถจะได้รับผลประโยชน์จากที่ดินมาก เหมือนชาวนารายใหญ่ ชาวนาที่มีที่ดิน ๕๐ ไร่ เมื่อได้ข้าวก็จะต้องขายข้าวออกหมดทันที เพื่อให้ได้เงินสำหรับจุนเจือครอบครัว แต่ชาวนาที่มีที่ดินถึง ๑๐๐ ไร่ จะขายข้าวออกไปเพียงส่วนหนึ่ง หรือประมาณ ๖๘% โดยสามารถเก็บข้าวที่เหลือไว้ เพื่อเก็งกำไรต่อไปได้

ดร. อัมมาร์ ได้กล่าวว่า ฉะนั้นถ้าหากราคาข้าวสูงขึ้นอย่างที่เราต้องการ ชาวนาที่รวยอยู่แล้วก็จะรวยขึ้นมาก ส่วนชาวนาที่จนก็จะมีรายได้เพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย การกระจายรายได้จึงไปไม่ถึงชาวนา ส่วนใหญ่อย่างที่ต้องการให้เป็น เพราะผลประโยชน์จะตกอยู่กับชาวนาฐานะดีกลุ่มน้อยเท่านั้นเอง ซึ่งก็จะยังทำให้ความเหลื่อมล้ำในรายได้ในชนบท เพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ต่างกับในเมือง ซึ่งนับวันความเหลื่อมล้ำจะมึน้อยลง

สาเหตุของการเกิดความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ *ดร. อุกม เกิดพิบูลย์* กล่าวว่า เนื่องมาจากเศรษฐกิจในเมืองขยายตัวเร็วขึ้น ทำให้ราคาที่ดินสูง ส่วนในชนบทซึ่งเกิดปัญหาผลเมืองเพิ่มขึ้นเร็ว ทำให้จำนวนที่ดินต่อคนที่ชาวนาขี้ครองลดต่ำลง และบุคคลที่เป็นเจ้าของที่ดินรายใหญ่ก็คือคนชนบทที่มีฐานะดีนั่นเอง นอกจากนั้นแล้ว ยังเกิดจากการพยายามเข้ามาหางานทำในเมืองของชาวชนบทโดยที่ไม่มีความรู้และฝีมือ จึงต้องทำงานประเภทงานกรรมกร หรืองานที่เป็นแรงงานไร้ฝีมือ ความก้าวหน้าทางวิทยาการสมัยใหม่ก็เป็นประโยชน์ แต่เพียงชาวนาที่มีที่ดินมากเท่านั้น และนโยบายของรัฐบาลเองก็มีส่วนช่วยผลักดันให้เกิดความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ระหว่างเมืองกับชนบทมากขึ้นไปอีก เช่น นโยบายส่งเสริมการลงทุนของรัฐบาล ทำให้การใช้จ่ายของรัฐบาล เป็นการเอาใจใส่ต่ออุตสาหกรรมขั้นริเริ่มในเมืองมากกว่า ที่จะดูแลผลประโยชน์ของชาวนา

ดร. ศักดา ตายบัว สมาชิกสภาอนุบัญญัติ ได้กล่าวเสริมเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า นับเป็นความผิดพลาดของรัฐบาลที่เอาเงินรายได้ ซึ่งส่วนใหญ่อันควรเป็นของชาวนา มาช่วยประคับประคองอุตสาหกรรมขั้นริเริ่ม (หรืออุตสาหกรรม

กรรมหารก) เพื่อหวังว่าวันหนึ่งการอุตสาหกรรมจะได้เป็นที่พึ่งของระบบเศรษฐกิจในชาติ แทนการกสิกรรม ซึ่งการอุตสาหกรรมก็ยังไม่เคยมีที่ทำว่าจะพัฒนาตัวเองขึ้นมาแต่อย่างใด ทุกฝ่ายจึงมีความเห็นเช่นเดียวกับ *ดร. ศักดา ตายบัว* ที่ว่ารายได้ของรัฐที่มาจากข้าวของชาวนาควรจะได้กลับไปช่วยเหลือชาวนาโดยแท้จริง

ความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้จึงเป็นปัญหาที่สำคัญอย่างหนึ่ง ที่ชาวนาต้องรับภาระอยู่เสมอมา ซึ่งวิธีที่จะแก้ไขนั้น ที่ประชุมสัมมนาได้พยายามอภิปราย เพื่อหาช่องทางแก้ไขพอสรุปได้ดังนี้

๑. วิธีแก้ไขโดยตรง กล่าวคือปล่อยให้ราคาข้าวสูงขึ้น โดยลดหรือเลิกพรีเมียมข้าวเพิ่มหรือเลิกโควตาข้าวส่งออก และโดยการพยุงราคาข้าวโดยรัฐบาล

๒. วิธีแก้ไขโดยทางอ้อมโดยให้มีการปรับปรุงบริการต่าง ๆ ที่รัฐให้ หรือควรให้แก่ชาวนา เป็นไปในรูปของสวัสดิการต่าง ๆ เช่น การอนามัย และสาธารณสุข การศึกษา การช่วยเพิ่มผลผลิตให้กับชาวนา โดยการปรับปรุงระบบชลประทาน ควบคุมราคาปุ๋ย และงานส่งเสริมการเกษตรค้ำอื่น ๆ

อย่างไรก็ดี *ก้านัน จำเนียร ทองรักษ์* ขาวนา และสมาชิกสภานิติบัญญัติจากจังหวัด สิงห์บุรี ได้กล่าวขานแจ่ว่า ความเหลื่อมล้ำเรื่อง รายได้เป็นปัญหาที่เห็นได้ชัดเจน โดยมีจำเป็นต้องให้นักวิชาการมาอธิบายด้วยตัวเลข หรือ หลักวิชาการให้เป็นการเข้าใจยาก สำหรับขาวนาต่ออย่างใด จากการที่ขาวนาคุยด้วยตาเปล่าก็ จะเห็นความแตกต่างระหว่างความฟุ่มเฟือยของ คนเมืองกับคนในชนบท *ก้านันจำเนียร* กล่าว ต่อไปว่า “ความคับแค้นของชาวชนบทนั้นมี มากจนสุดที่จะทน ถ้าหากว่าไม่รีบแก้ไขแล้ว ต่อไปในชนบทก็จะเหลือแต่ผืนนาว่างเปล่า ไม่มีคนอยากจะทำนา”

ปัญหาเรื่องการค้าข้าว

นโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับราคาข้าวใน ยันที่จะช่วยรักษาระดับราคาข้าว หรือช่วยให้ ราคาข้าวสูงขึ้น กับปัญหาการกระจายรายได้ นั้น ทุกฝ่ายในที่ประชุมสัมมนามีความพยายาม ที่จะช่วยหาทางแก้ปัญหาเพื่อยกระดับฐานะการ ครองชีพของชาวนาทางสน แต่ทั้งนี้ก็จะต้อง พิจารณาปัญหาอันสำคัญซึ่งอีกอย่างหนึ่งที่มีส่วน เกี่ยวข้องอยู่มาก กับราคาข้าวของชาวนาปัจจุบัน นั่นคือปัญหาเกี่ยวกับการส่งข้าวออกนอก ประเทศ

โดยเหตุที่ข้าว เป็น ผลผลิต ที่มี ลักษณะ พิเศษอยู่สองประการคั้งที่ *ดร. ชัยวัฒน์ วิบูล- สวัสดิ์* จากฝ่ายวิชาการธนาคารแห่งประเทศไทยได้กล่าวคือ เป็นทั้งสิ่งจำเป็นต่อการ บริโภคภายใน และยังเป็นสินค้าออกที่สำคัญ ของประเทศด้วย การค้าข้าวจึงก่อให้เกิด ปัญหาขัดแย้งขึ้นในตัวเอง เช่นหากราคาข้าว ต่างประเทศขึ้น และพ่อค้าส่งข้าวออกนอก มากเกินไป ก็จะทำให้กระทบกระเทือนทั้ง ราคา และ ปริมาณ สำหรับการบริโภค ภายใน การส่งข้าวออกนอกประเทศจึงมีวิถีทางให้เลือก ได้อยู่สองทางตามความเห็นของ *ดร. ชัยวัฒน์* กล่าวคือ

๑. รัฐบาลจะต้องหาทางเอาข้าวมาแบ่ง ใ้ บริโภคภายในประเทศให้เพียงพอเสียก่อนแล้ว จึงค่อยส่งส่วนที่เหลือเป็นสินค้าออก ซึ่งจะทำให้ไม่เกิดการขาดแคลนภายในประเทศ อีกทั้งราคาข้าวก็จะไม่สูงจนกระทบกระเทือนผู้บริ โภคด้วย แต่ผลที่จะได้รับจากข้าวเป็นสินค้า ออกก็จะมีน้อยเต็มที

๒. ให้มีการสำรวจราคา และปริมาณ ความต้องการของตลาดโลก แล้วจึงกำหนด ราคาและปริมาณการส่งออก ส่วนที่เหลือจึง ค่อยเก็บไว้ใช้บริโภคภายในประเทศประโยชน์ เต็มเม็ดเต็มหน่วยก็จะเกิดจากรายได้จากข้าวใน

ฐานะที่เป็นสินค้าออก แต่ก็ประสบปัญหา
ราคาข้าวสูง และข้าวขาดแคลนภายในประ
เทศได้

เมื่อรูปแบบ ของการค้าข้าว เป็นเช่นนี้จึง
เป็น การยาก ที่จะหวัง ให้ ได้ ผลประ โยชน์ ใน
ระยะยาวพร้อมกันอย่างเต็มที่ทั้งสองอย่าง การ
หวังผลเลิศในส่วนหนึ่งก็จำเป็นต้องสละผลประโยชน์
ในอีกส่วนหนึ่งด้วย

ดังนั้นการ ที่จะหาทางสายกลาง เป็นแนว
ปฏิบัติในการค้าข้าวจึง ได้เกิดเรื่องการเก็บพรี-
เมีย่มข้าว การมีข้าวสำรอง และระบบโควตา
ข้าวส่งออกอันเกี่ยวข้องกับปริมาณข้าวในสต็อกขึ้น

ค่าพรีเมีย่มข้าว

ปัญหาเรื่องค่าพรีเมีย่มข้าว นับว่าเป็นปัญ
หาที่ถกเถียง กันมาก ที่สุดใน บรรดาปัญหา ทั้ง
หลายเกี่ยวกับข้าว ในที่ประชุมสัมมนาครั้งนั้นก็
เช่นกัน นายเสนาะ อุณาภูล รองปลัดกระทรวง
พาณิชย์ ชี้แจงว่า การเก็บพรีเมีย่มข้าวเป็น
การชดเชยกำไรอย่างหนึ่งจากผู้ส่งออก เพราะ
ราคาข้าวในตลาดโลกนั้น ปกติจะสูงกว่าราคา
ภายในมาก พรีเมีย่มข้าวจึงทำให้พ่อค้าส่งออก
ไม่ได้กำไรมากเกินไป ในขณะที่เดียวกัน
การเก็บค่าพรีเมีย่มสูง และหากว่าความต้อง

การข้าวในตลาดโลกไม่มีขอบเขต ราคาข้าว
ของชาวนา ก็ย่อมจะถูกกระทบกระเทือนด้วย
เช่นกัน

ดร. ชัยวัฒน์ วิบูลสวัสดิ์ ได้ชี้แจงราย
ละเอียดเกี่ยวกับการเก็บ พรีเมีย่ม ของรัฐบาลว่า
การเก็บพรีเมีย่มในอัตราสูงนั้น ก็เพื่อจะรักษา
เสถียรภาพของราคาข้าว ภายในประเทศมิให้
สูงจนเกินไป แต่ว่าค่าพรีเมีย่มที่สูงก็ย่อมเปิด
โอกาสให้พ่อค้าหันมาถราราคาข้าวกับชาวนาได้
ตั้งแต่ปี ๒๕๑๑ รัฐบาลไม่สามารถจะปรับ
อัตราพรีเมีย่มที่ค่อนข้างสูงให้ต่ำลงได้ การที่
ไม่สามารถปรับพรีเมีย่มให้ทันกับเหตุการณ์ผัน-
ผวนในตลาดข้าวได้นี้ ยังผลให้เกิดการกระทบ
กระเทือนต่อการส่งออกเป็นอย่างยิ่ง มาถึงช่วงปี
๒๕๑๓-๒๕๑๕ มีการลดและยกเลิกพรีเมีย่ม
ข้าวบางชนิด แต่ก็ไม่ทันการณ์ จนกลับทำ
ให้ราคาข้าวภายในสูงขึ้นมาก และพ่อค้าได้
ส่งข้าวออกนอก ประเทศมาก เป็น ประวัติการณ์
ตามปกติไทย จะส่งข้าว ออกปีละ ประมาณล้าน
ตันเศษเท่านั้น แต่ในปี ๒๕๑๕ นายกำจาย
เอี่ยมสุรีย์ ได้ชี้แจงว่าไทยส่งข้าวออกนอกประ
เทศกว่าสองล้านตัน จึงเกิดการขาดแคลนข้าว
ภายในขึ้น ในปี ๒๕๑๖ รัฐบาลจึงเริ่มจำกัดจํา
นวนการส่งออก และเริ่มเก็บพรีเมีย่มใหม่ใน

อัตราที่สูง ในปี ๒๕๑๒ รัฐเค็เก็บพรีเมียมข้าวชนิด ๑๐๐% และ ๕% ต้นละ ๑,๐๐๐ บาท และ ๗๕๐ บาท ในปี ๒๕๑๓-๒๕๑๔ หลังจากยกเลิกพรีเมียมข้าวในปี ๒๕๑๕ และกลับมาเก็บใหม่ในปี ๒๕๑๖ ค่าพรีเมียมสำหรับข้าวชนิด ๑๐๐% สูงถึงต้นละ ๕,๐๐๐ บาท และ ๑,๔๐๐ บาท สำหรับข้าวชนิด ๕% จากผลของมาตรการนี้ทำให้จำนวนข้าวส่งออกในปี ๒๕๑๖ ลดลงเหลือเพียง ๔ แสนตันเศษเท่านั้น ความไม่แน่นอนของปริมาณข้าวส่งออก กับความไม่ยืดหยุ่นฉบับไว้ในการปรับค่าพรีเมียมข้าว นอกจากจะก่อให้เกิดผลเสีย ดังกล่าวแล้วยังจะมีผลเสียถึงตลาดต่างประเทศด้วย ซึ่งทำให้ลูกค้าต่างประเทศเกิดความไม่แน่ใจในอันที่จะสั่งซื้อข้าวส่งออกจากไทย

ฉะนั้นปัญหาเรื่องพรีเมียมข้าวจึงมีไต่อยู่ที่ว่า ควรยกเลิกหรือไม่ แต่ ควรอยู่ที่ความยืดหยุ่นในการปรับอัตราพรีเมียม ซึ่งก็เห็นพ้องกันว่า ควรจะให้ มีการปรับพรีเมียมให้ทันกับสถานการณ์ของตลาดทั้งภายในและภายนอกอย่าง ที่ นายกำจาย เขียมสุริย์ เสนอว่าควรจะมีการพิจารณาปรับปรุงอัตราพรีเมียม แต่ละเดือนว่าสมควรจะมีการเปลี่ยนแปลงหรือไม่ หรือน้อยเพียงไร และถ้าจำเป็นต้องเปลี่ยน

แปลง ก็จะต้องเปลี่ยนแปลงโดยฉับไว แต่ต้องมีให้อัตราที่เปลี่ยนแปลงใหม่นั้นแตกต่างไปจากอัตราเดิมมากนัก หากแต่ให้ค่อย ๆ ขึ้นหรือลงทีละน้อย เพื่อจะได้ป้องกันมิให้มีการหยุดชะงักในการส่งออก ซึ่งอาจจะเป็นปัญหาหากถ้าพ่อค้า จะหยุด ชะงัก คอยดูอัตราพรีเมียมอยู่ตลอดเวลา และในขณะที่เดียวกัน ลูกค้าต่างประเทศก็จะพลอยชะงักการซื้อไว้ด้วย เพราะความไม่แน่ใจในราคาที่จะอาจจะขึ้นลง แตกต่างกันมาก

ข้าวสำรอง

ปัจจุบันพ่อค้าข้าวส่งออกจะต้องส่งข้าวจำนวนครั้งหนึ่ง ของ ปริมาณข้าว ที่ส่ง ออก ให้ กับรัฐบาลเก็บเป็นข้าวสำรอง โดยขายให้กับรัฐบาล ในราคาครั้งหนึ่งของราคาจริงที่พ่อค้าซื้อมา จุดมุ่งหมายในการสำรองข้าวเช่นนี้ ก็เพื่อป้องกันกรขาดแคลนภายใน แต่ว่ารัฐบาลปัจจุบัน กลับนำเอาข้าวสำรองมาจำหน่ายให้กับชาวกรุง ในราคาถูกกว่าราคาต่างจังหวัด ซึ่งเป็นกรอำนวยความสะดวกแก่ชาวกรุงเป็นพิเศษ โดยที่ชาวนาชนบท ยังคงต้องซื้อข้าวของตนเอง ในราคาแพงกว่าที่ชาวกรุงซื้อ ฉะนั้นปัญหาข้าวสำรองจึงเกิดขึ้น เพราะข้าวสำรองมิได้

สำรองไว้เพื่อเป็น *มุลกันท์ กันชน* หรือ Buffer Stock ที่แท้จริง ตามจุดประสงค์แต่อย่างใด ขาวนา ก็จะมีได้รับผลประโยชน์จากข้าวสำรองนี้ด้วย หากว่าการสำรองข้าวทำให้ถูกต้องตามที่วางจุดมุ่งหมายไว้ โดยมีไว้เพื่อเอาออกมาขายต่อให้ชาวกรุง ในราคาที่ถูกลงกว่าราคาจริงมาก ประโยชน์ก็จะเกิดขึ้นกับคนส่วนใหญ่ทั้งประเทศ จึงได้มีความเห็นในลู่ทางการแก้ไขเรื่องนี้ว่า ราคาข้าวสำรองที่ขายในกรุงควรจะต้องปรับปรุงให้ค่อย ๆ สูงขึ้นเพื่อมิให้แตกต่างจากราคาข้าวที่แท้ในต่างจังหวัดมากนัก

ระบบโควตาข้าว

ในปัจจุบันมีพ่อค้าข้าวส่งออก ประมาณ ๕๐-๖๐ ราย และการที่จะส่งข้าวออกนั้รัฐได้กำหนดปริมาณโควตาให้พ่อค้าแต่ละรายโดยการพิจารณาข้าวในสต็อกของพ่อค้า โดยปัจจุบันกำหนดว่า ๖๐% ของโควตาข้าวส่งออกนั้นจะจัดสรรให้แก่พ่อค้า ตามขนาดของปริมาณสต็อกข้าวของพ่อค้าแต่ละรายในปี ๒๕๑๕ ส่วนที่เหลือ ๔๐% ก็จะถูกแบ่งปันกันตามปริมาณสต็อกของพ่อค้า แต่ละราย ที่มีอยู่ในกรุงเทพทั้งหมดในปัจจุบัน

ระบบโควตาคงกล่าวนี้ คู่ออกจะเป็นการไม่ยุติธรรมนักในความเห็นของคนทั่วไป โดย

เฉพาะ พ่อค้าข้าว ส่งออกรายย่อย ที่มีข้าว อยู่ในสต็อกน้อย นายกำจาย เอี่ยมสุรีย์ นายกสมาคม พ่อค้าข้าว พร้อมทั้งผู้ร่วมสัมมนาส่วนใหญ่ จึงเห็นว่า น่าจะได้มีการเปลี่ยนแปลงระบบนี้ ส่วนโควตาข้าวส่งออกนี้เสียใหม่ โดยไม่ควรจะให้ความสำคัญของข้าวในสต็อก ของปี ๒๕๑๕ มากมายถึง ๖๐% เพราะยังจะคู่ไม่ เป็นธรรมต่อพ่อค้ารายใหญ่ ๆ มาก และจะมี แนวโน้มทำให้พ่อค้ารายใหญ่เก่า ๆ กลายเป็น ผู้เริ่มระบบผูกขาดได้ แต่ทั้งนี้ ได้หมายความว่า จะต้องทำให้ลดสต็อกข้าวลงมา เพราะการ ให้มีข้าวเก็บในสต็อกนั้น นายจุมพล ธรรมจวี จากกรมการค้าต่างประเทศ เห็นว่าจะทำให้ พ่อค้า จำต้องซื้อข้าว จาก ขาวนา มาเก็บ ไว้ ใน สต็อกมากขึ้น และราคาข้าวก็จะสูงขึ้นเอง นอกจากนั้นแล้ว การสต็อกข้าว นายกำจาย เอี่ยมสุรีย์ ได้กล่าวว่ามีประโยชน์เพราะให้ พ่อค้าเป็นผู้รับภาระ ในการใช้จ่าย เกี่ยวกับการ เก็บรักษาข้าว ซึ่งดีกว่าที่จะให้ขาวนาเป็นผู้รับภาระเอง

ระบบโควตาและสต็อก จึงยังคงจำเป็นต้องอยู่ต่อไป แต่ควรจะได้รับปรับปรุง ให้ยุติธรรมขึ้น ดังนั้น นโยบายการส่งข้าวออก จึงพอสรุปได้ว่า ไม่ควรจะเป็นการค้าโดยเสรี

โดยพ่อค้าทั้งหลาย และก็ไม่ควรจะเป็นการค้า
ผูกขาดโดยรัฐบาล แต่สมควรจะดำเนินนโยบาย
แบบทางสายกลาง โดยรัฐเป็นผู้คอยควบคุมการ
ส่งออก และกำหนดกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ตามข้อ
เสนอบางส่วน ของ ดร. ไพรัช กฤษณมณี
กล่าวคือ :-

๑. รัฐควรได้มีการกำหนดเป้าหมายการ
ส่งข้าวออกประจำเดือน หรือประจำปีตาม
ตามความเหมาะสม

๒. ควรกำหนดจำนวนการส่งข้าวออกที่
เหมาะสมในแต่ละครั้ง

๓. ควรมีการประกันราคาข้าวขั้นต่ำ
จากการสัมมนาที่ ได้กระทำเพียง สองวัน
นี้ แม้ว่าจะไม่มีเวลาพอที่จะพิจารณาปัญหาอื่น
ของชาวนาได้ทั่วถึง เช่น การสหกรณ์ การ
ชลประทาน สวัสดิการ และการศึกษาสำหรับ
ชาวนา และปัญหาบางอย่างที่อภิปรายกันนั้น
ยังมีอาจตกลงหาข้อยุติได้ อย่างไรก็ดี ผลการ
สัมมนาเป็นที่น่าพอใจอย่างยิ่ง และอาจสรุปได้
ดังต่อไปนี้ :-

๑. การกำหนดราคาข้าวให้สูง เพื่อชาว
นา นั้น ควรจะต้องพิจารณาให้เหมาะสม โดย
ถือเอาผลประโยชน์ของคนกลุ่มอื่น ที่เกี่ยวข้องมา
ประกอบการพิจารณาด้วย โดยเฉพาะผู้บริโภคน
และการส่งออก

๒. การที่จะรักษาระดับราคาข้าวเปลือก
ให้สูงและสม่ำเสมอ นั้นจะต้องมีวิธีจัดสรรโควตา
ส่งออกให้ยุติธรรม และพรีเอมิชชั่นซึ่งยังคง
เป็นเครื่องมือสำคัญ ในการรักษาระดับราคาก็
ควรจะต้องยืดหยุ่นและปรับตัวให้เข้ากับสภาวะ
การณ์ผันผวนของตลาดข้าวได้ทันทั่วถึง

การใช้จ่ายเงินจากพรีเอมิชชั่นนี้ โดยเหตุ
ที่เงินพรีเอมิชชั่นเป็นเงินของชาวนาโดยตรง รัฐ
ควรจะได้พยายามหาทางให้เงินจำนวนนี้ กลับ
ไปช่วยเหลือให้ถึงมือชาวนาโดยตรงจริง ๆ ใน
เรื่องเช่นนี้ แทนจากกระทรวงพาณิชย์ ได้ให้คำ
มั่นสัญญาว่า รัฐบาลได้พิจารณาเรื่องนี้อย่าง
จริงจังแล้ว โดยจัดตั้งกองทุนรักษาระดับราคา
ข้าวขั้นแบ่งออกเป็นสามโครงการคือ

ก. โครงการรักษาระดับราคาข้าว
สาร

ข. โครงการรักษาระดับราคาข้าว
เปลือก

ค. โครงการเพิ่มผลผลิต
ซึ่งเชื่อว่าถ้าสามารถจัดปัญหา ความบก
พร่องในระบบราชการได้แล้ว ในระยะยาว
กองทุนนี้ก็จะสามารถบรรลุเป้าหมาย ตามที่กำ
หนดไว้อย่างดี

๔. การสำรองข้าวควรจะมีการปรับปรุง
ให้เป็นการสำรอง เพื่อผลประโยชน์ของชาวนา

โดยตรง โดยจัดเป็น มูลภัณฑ์กันชน หรือ Buffer Stock มิใช่เป็นการเอาข้าวของชาวนามาขายให้กับชาวกรุงในราคาถูกลงอย่างที่เป็นอย่างนี้ นับว่าการสัมมนาครั้งนี้ ได้ผลเป็นที่น่าพอใจในแง่ของการแลกเปลี่ยนความรู้ และขบคิดปัญหาต่าง ๆ เพราะได้รับความร่วมมือจาก

บุคคลหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะชาวนา ซึ่งได้ให้ความรู้ความเข้าใจแก่ฝ่ายผู้วางนโยบาย และนักวิชาการเป็นอย่างดีเลิศ สำหรับปัญหาต่าง ๆ ที่ได้เสนอแนะให้แก้ไขนั้น เชื่อว่ารัฐบาลคงจะได้พิจารณา เพื่อจัดการแก้ไขต่อไป

ราคาขายปลีก ปี พ.ศ. 2516

บาท : เกือบ (1,000 ล้านบาท)

สินค้าปลีก	ปริมาณ		มีนาคม		เมษายน		พฤษภาคม		มิถุนายน		กรกฎาคม		สิงหาคม		กันยายน		ตุลาคม		พฤศจิกายน		ธันวาคม		
	มูลค่า	ราคา	มูลค่า	ราคา	มูลค่า	ราคา	มูลค่า	ราคา	มูลค่า	ราคา	มูลค่า	ราคา	มูลค่า	ราคา	มูลค่า	ราคา	มูลค่า	ราคา	มูลค่า	ราคา	มูลค่า	ราคา	
100% ปี 1	1,610,470	1,700,600	1,700,680	1,800,750	2,000,820	2,050,000																	
100% ปี 2	1,560,420	1,650,550	1,650,630	1,750,700	1,950,770	2,000,950																	
100% ปี 3	1,510,370	1,600,500	1,600,580	1,700,650	1,900,720	1,950,900																	
5%	1,470,280	1,520,450	1,520,500	1,620,570	1,820,640	1,870,820																	
10%-15%	1,460,230	1,470,400	1,470,400	1,570,500	1,770,590	1,800,750																	
20%-25%	1,420,140	1,450,380	1,450,380	1,550,480	1,750,570	1,780,730																	
35%-45%	1,400,100	1,410,340	1,410,340	1,510,440	1,710,530	1,740,690																	

หมายเหตุ: คงเหลือ กรกฎาคม ถึงเดือน ตุลาคม 2516 ทาง
 ราชการประกาศควบคุมราคาขายปลีกในประเทศ
 ขายส่งและราคาขายปลีก แต่ไม่ควบคุมราคาสูงที่สุดของ
 ชาวเมืองไว้ ราคาซื้อขายปลีกในประเทศยังคงไม่แน่นอน

ราคาขายปลีก ปี พ.ศ. 2517

100% ปี 1	2,250,970	2,300,250
100% ปี 2	2,200,920	2,250,200
100% ปี 3	2,150,870	2,200,150
5%	2,100,850	2,100,100
10%-15%	2,080,830	2,080,080
20%-25%	2,030,810	2,030,030
35%-45%	1,900,790	1,900,900

ตารางแสดง

ปริมาณส่งออกของประเทศผู้ส่งออกรายใหญ่เมื่อคิดเป็นเปอร์เซ็นต์ของปริมาณส่งทั่วออกทั่วโลก

ปี พ.ศ.	ไทย	พม่า	สหรัฐ	จีนคอมมิวนิสต์
2491 - 2493	28.2	26.8	11.7	ไม่ทราบ
2507	25.6	18.8	17.9	10.9
2508	24.1	17.3	19.9	9.6
2509	20.4	15.4	18.3	15.1
2510	21.0	7.6	26.1	16.3
2511	16.6	5.5	29.5	13.7
2512	14.8	7.8	27.9	12.3
2513	14.6	8.7	23.6	12.6
2514	20.4	10.5	19.1	11.7
2515	28.9	8.0	27.6	9.9

ที่มา จำนวนจากข้อมูลใน FAO, Trade year book 1961, 1971 และ FAO, Rice Trade Intelligence 1973